

Rakennustutkija Laura Vikman

PALANDERIN KORTTELIN TARINA

Arkkitehti Carl Ludvig Engelin suunnitteleman Hämeenlinnan ruutuasemakaavan pohjoispuolelle sijoittuva ns. Palanderin kortteli (kortteli 5) oli osa rantamaiseman puistoaluetta vielä vuonna 1832. Lempäälän Kuokkalankosken raivaaminen laski Vanajaveden pintaa merkittävästi, jolloin kaupunki saattoi laajentua pohjoiseen. Hämeen lääninarkkitehti Carl Albert Edelfeltin laatimassa kaavassa alueelle sijoitettiin neljä tonttia ja niitä jäsentelevät palokujanteet vuonna 1858.

Korttelin kaavoittamisen aikoihin Hämeenlinnassa elettiin voimakkaan kehityksen aikakautta. Läänin pääkaupunkiin rakennettiin kymnaasi siviilivirkamiesten kouluttamista varten (1857) ja rautatieliikenne avattiin Helsinki-Hämeenlinna välillä (1862). Kaupunkikuvaan vaikuttivat kaupunkikasarmit ja varhaisen teollisuuden merkit näkyivät Vanajaveden rantamaisemassa.

Heinäkuussa 1861 sanomalehti Hämäläinen uutisoi kuuden suuren asuinrakennuksen rakentamisesta keskustan pohjoisosassa, jonne oli myös noussut tiilinen oluttedhas. Korttelin ympäristö alkoi muotoutua porvarisperheiden pihapiireistä, viihtyisistä puistoista ja julkisista kivirakennuksista. Empiretyyliset päärakennukset sijoitettiin kiinni katulinjaan, ja yksityiset pihapiirit erotettiin julkisesta katutilasta aidoilla ja ajoporteilla. Pihapiirejä jäsentelivät rakennuksien lisäksi hyötypuutarhat, joissa kasvoivat hedelmäpuut ja marjapensaات. Koristepensaina yleisimpiä olivat ruusupensaات ja pihasyreenit, joista Palanderit loivat muodinmukaisen syreenimajan.

Korttelin museollekin nimensä antaneet Palanderit muuttivat Lukiokadun ja Linnankadun kulmaukseen vuonna 1884. Lehtori E. W. Palander aloitti venäjän kielen opettajana suomalaisen normaalilyseon siirryttyä Helsingistä Hämeenlinnaan. Palander toimi lisäksi Hämeen läänin hallituksen venäjän kielen kääntäjänä ja avusti työnsä ohella Hämeen Sanomia, jonka kirjapaino ja konttori toimivat talossa vuosina 1884–1890.

Palanderin tontilla on sijainnut useita tärkeitä sotilaallisia ja yhteiskunnallisia toimijoita, kuten tarkk'ampujapataljoona, Etelä-Hämeen Suojeluskuntapiirin esikunta ja myöhemmin Hämeenlinnan sotilaspiirin esikunta. Suojeluskuntapiirin piiriesikunnan rakennus (1937) edustaa funktionalismin tyylipiirteitä, jotka näkyvät myös viereisen korttelin keskuskansakoulussa (1937). Korttelin sivistyshistoriaa täydentää Hämeenlinnan kaupunginkirjasto, joka valmistui vuonna 1981 kaupunginarkkitehti Heikki Aitolan suunnitelmien mukaan.

Palanderin kortteli on kuin aikamatka Hämeenlinnan rikkaaseen historiaan. Sen kerroksellinen kaupunkikuva tarjoaa upean mahdollisuuden nauttia eri vuosikymmenten arkkitehtuurista. Korttelin ainutlaatuinen ympäristö ei ainoastaan kerro menneisyydestä, vaan luo myös täydelliset puitteet tulevaisuuden rakennusperinnön suunnittelulle.

LÄHTEET

Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy (2021) Palanderintalo - rakennushistoriaselvitys.

Väisänen, Sini (2021) Lukiokatu 4 ja Linnankatu 16 eli Palanderin talon tontti - rakennushistoriaselvitys.